

4/6

Folkomröstning och propaganda

Vad speciellt folkomröstningarna angår vill jag betona att enligt min förut uttalade mening en form av s. k. objektiv upplysning borde åstadkommas på statens bekostnad och genom dess försorg; de enskilda meningsriktningarna skulle på detta sätt få sina motiveringar överbragta till alla väljare. Jag vill också understryka att folkomröstningen synes mig vara värdefull just därför att den kan frigöra frågor från partipolitiken. Jag utgår från att man vid folkomröstningar ordinarie inte skulle vare sig propagera eller rösta efter partilinjor; även av detta skäl anser jag hr Rehns förslag vara ogenomtänkt och praktiskt omöjligt att realisera.

Det intressanta med hr Rehns inlägg är emellertid att han uppenbarligen syftar längre. Enligt hans mening ligger det en orättvisa i att den s. k. borgerliga pressen är starkare än den socialdemokratiska. Det ligger också en orättvisa i att vissa personer, t. ex. jag själv, har möjlighet att göra propaganda för sina åsikter på grund av att de anställs som chefredaktörer; de representerar inte någon organisation eller något visst antal väljare och är alltså inte demokratiskt legitimerade. Konsekvensen av denna uppfattning, som hr Rehn inte utför, men som för varje läsare lär vara uppenbar, är att möjligheten eller rätten att utge tidningar eller att på annat sätt föra politisk propaganda borde regleras på sådant sätt att meningsriktningarnas resurser bleve beroende av deras anslutning bland folket.

Hur en sådan reglering skulle genomföras anger hr Rehn inte, men denna tekniska fråga skall jag inte stanna vid. För mig står det klart att anordningar av detta slag skulle innebära upphävande av pressfriheten sådan vi för närvarande fattar den. Staten skulle fastställa att exempelvis den socialdemokratiska pressen måste vara dubbelt så stor som folkpartiets press, såvida socialdemokraterna vid närmast föregående val fått dubbelt så många röster som folkpartiet. Understecknad skulle inte få arbeta för Atlantpakten om jag inte kunde visa att tillräckligt många rösterättigade hade samma uppfattning som jag själv, eller också skulle staten ordna med utgivning av tidningar i så stor utsträckning att min Atlantpaktvänlighet inte fick större utrymme i den samlade pressen än antalet anhängare kunde betinga. Den oro som jag ofta givit uttryck åt inför socialiseringskravet,

nämigen att dess genomförande skulle undergräva demokratin och den medborgerliga friheten, stärkes av att en framstående ung socialdemokrat som hr Rehn rent av anser det vara en nästan självfallen konsekvens av sociala rättvisepprinciper att låta staten få en bestämmande ställning i fråga om press och propaganda. Om hr Rehn på denna punkt representerar en majoritet inom sitt parti är verkliga tryckfriheten i fara.

Den nu anförda synpunkten är för mig helt avgörande. Jag vill emellertid uppta några andra saker, som behandlas eller skymtar i hr Rehns framställning. Den socialdemokratiska pressen är relativt svag; det beror emellertid inte på bristande ekonomiska resurser, ty ingen grupp av tidningar i vår historia lär ha stötts med tillnärmelsevis så stora subventioner. Det är sannerligen starkt att begära att nu också staten skall träda till för att hjälpa dessa tidningar. — Det är sant att den socialdemokratiska pressens svaghet är ett minus för partiet; å andra sidan har partiet, som jag redan påpekat, ett väldigt plus i fackföreningarna med deras kollektiva anslutning och stora bidrag till partikassan. — Önskar verkligen någon, alldeles oberoende av hänsyn till pressfrihet och propagandafrihet, att tidningarna skulle representera bestämda, vid riksdagsvalen registrerade meningsriktningar? Tvärtom är väl de flesta, oberoende av partitillhörighet, på det klara med att den press som utges av enskilda och som ledes av gentemot partier, organisationer och privatintressen oberoende tidningsmän har en nödvändig uppgift att fylla.

Till sist ett ord om hr Rehns resonemang rörande annonserna. Hr Rehn tycks inte ha besinnat att en tidnings framgång som annonsorgan främst beror på att den har en stor spridning, att den alltså tilltalar många läsare. Man vill väl dock inte förbjuda folk att läsa en viss tidning eller att annonsera i den; man vill väl inte heller på fullt allvar kräva att staten till exempelvis Morgon-Tidningen skall överlämna årliga belopp motsvarande dem med vilka Dagens Nyheters annonsintäkter överskjuter Morgon-Tidningens. Talet om att en stark ställning i fråga om annonser (om någon monopolställning kan ju nämligen inte vara tal) innebär en privat beskattningsmakt är egenartat; konsekvensen måste väl bli att

alla företagarvinster betecknas som privat beskattning. På dessa punkter har jag svårt att ta hr Rehns uttalanden riktigt allvarligt; jag söker göra det på grund av hans allmänna kapacitet och hans ställning inom sitt parti.

Herbert Tingsten